

Miloš Obilić.

(Po srbskih narodnih pesnih spisal Fr. Hubad.)

1. Miloša najde car Stepan.

Neko jutro na vse zgodaj se zbudé Vile, umijejo se in pomolijo Bogu. Potem se obrnejo k žarkemu solneu, katero je ravno vzhajalo, pri-mejo se za roke in začén kolo plesati na oblakih. Milo zadóné ljubki glasovi pod nebom:

Žarko solnce! oj ogréj nam lice,
Naj cvetó nam miljene cvetíce,
Naj nam pade rósa na gorice,
Da zagolče ptice golobíce,
Da zbudé se ptiči golobiči,
In zletijo po zelenej travi,
Kakor ovce, ko imajo jagnje,
Kot bučele, kadar greje solnce.

Tako pojó in se vrte v krogu. Ko skončajo svojo pesen, spusté se na Šargansko planino, sedejo pod jele na travo in pijó hladno vince. V tem hipu reče vila Jerusavlja: „Tiho, sestre moje mile! Nekaj čujem tam od pota na zelenej travi. Ali joče mlado dete, ali pa bléje mlado jagnje. Mati je izgubila otroka ali pa ovca zapustila svoje jagnje.“

Vse potihnejo in poslušajo. Jerusavlja pa izpregovori: „Gledat pojdem, kaj je. Če je otrok, prinesem ga sem. Ako je deček, napojile ga bodemo z belim mlekom, in Bog mu bode dal, da postane slaven junak. Potlej ga pustimo tú, da ga najde mati, ali kdo drug, kdor pride tod mino. Ako pa najdem mlado deklíco, vzamemo jo s sebój, dale jej bomo peroti, da bode Vila, kakor smo me. Ako pa najdem jagnje, napojile ga bomo z mlekom, da bode imelo sviléno volno.“

Na to skoči Vila na noge in gre po rósnej travi iskat. Na zelenej travi najde dečka, glava mu je slonela na rami, lasje so mu pokrivali lice, solze so mu tekle iz očij. Kakor skrbna mati vzdigne Vila dete, ki še ni znalo govoriti, napoji ga s sladkim mlekom, vzame na roke in deček jej zaspi v naročji.

Kakor bučelica po rósnej travi prileti Vila nazaj k tovarišicam. Ko te ugledajo dete in njegovo belo lice, omili se jim, poljubujejo je in jedna izmej njih reče: „Vzemimo dete s sebój in odgojimo je, da vzredimo slavnega junaka.“ A Jerusavlja odgovori: „Kaj mislite, sestrice? Kaj bode, če pride dete iskat mati njegova, in ga ne najde? Plakala bode, da bi se je usmilil mrzel kamen, in kaj še le Vila z góre. Pojila je bodem z mlekom in pustila na zelenej travi. Tu naj leži dva dni; če pa do tretjega dne ne pride mati po njega, vzamemo ga s sebój.“

Še so se razgovarjale Vile, kar se pripase po rósnej travi mlada žrebica. Zgubila je svojo mater. Vila jo zagleda pa pomisli v sebi: „O Bog moj mili! tudi žrebe je zgubilo mater.“ Skoči na noge, ujame žrebe, osedla ga z bisernim sedlom, dene mu na glavo krasno uzdo pa posadi dete na konja ter mu da vajeti v ročíce. Žrebica se hoče pasti, ali glave ne more pripog-

niči, tako močno jo je držalo dete. Žrebica zarezgetá in zdirja po planini naravnost proti cesti, a dete jo vodi za vajeti.

O tem času pa je lovil car Stepan zverino po planini s svojimi vojvodi. Začudi se vsa gospôda, ko zagleda mlado žrebico in na njej sedeti mladega jahača. Obstopijo jo in ujamejo. Ko priženó čudno žrebico pred carja, reče car Stepan: „Bog moj mili, kako čudo je to! Izvestno je zgubila mati svojega sina.“ Veselo se mu dete nasmehne in takó prikupi, da mu dá car ime Miloš, ker mu je bil deček tako mil.

Stepan sam vzame Miloša k sebi na konja in se vrne ž njim v svoj grad Prizren, žrebica pa je tekala za njima.

V Prizrenu krsté dete in car mu da ime: Miloš Obilić.

Ali marsikomu to ni bilo po godu. Razgovarjali so se vojvodi mej seboj: „Ta ni Miloš Obilić, nego Miloš Kobilič, kajti kobila ga je redila in nosila po planini. Dete nima očeta ne matere.“

Car je slišal vse to, a delal se je, kakor bi ne bil slišal ničesar. Miloša je izročil pestunji, ter jej naročil, da naj skrbi zanj.

Lepo je raslo dete. Komaj je bilo staro dve leti, bilo je vže toliko, kakor drugi otroci v četrtem letu. Ko je pa doraslo do dvanajstega leta, bil je Miloš vže kakor mladenič o dvajsetih letih. A rasel ni samó po telesu, tudi njegov duh se je razvijal čudovito. Naučil se je vsega, česar je treba znati junaku na carjevem dvoru.

Tudi žrebica, katera ga je bila nosila po planini, rasla je ž njim. Od nje se porodi plemenit konj in car ga podari Milošu. Deček se je rad igral s svojim konjem, imenoval ga je „Ždralina“ in vodil povsod s seboj. Kmalu je znal jezdití, kakor kak možak.

Nekega dne je stal car Stepan pri oknu in se pogovarjal s carico, ko je Miloš vodil svojega konja po dvoriščí. Obema se je mladenič zeló prikupil; hvalila sta njegovo spretnost in junaštvo. V pogovoru reče Stepan carici: „Glej najinega Miloša! Meni se vse tako dozdeva, da je junaške krvi. Ali žalilo bi ga, ko bi vedel, da nima ne matere ne očeta. Siromak se ne spomina več matere. Ako bi znal, da je nima, izvestno bi je šel iskat, ali kde bi jo našel, ker nihče drug kakor le Vila bi mu znala povedati, kdo je mati njegova.“

Mislil je car, da ga Miloš ne čuje. Ali deček je čul vsako besedo. Hudo ga zaboli v srce, da nima matere, solze se mu uderó po licu, osedla si konja in se napravi na pot iskat matere. Zamán ga ustavlja Stepan; Miloš sede na Ždralina in odjaše iz grada.

2. Miloš išče matere.

Dolgo je potoval mladi junak po širokem svetu, popraševal po svojej materi, ali nihče mu ni znal povedati njenega imena. Nekega dne pride v mesto Jedreno. Tù se ustavi v krčmi. Naroči si vina, ali ne pije ga kakor drugi ljudje, nego iz čaše, ki je držala dvanajst litrov. Pol ga popije sam, a pol ga dá svojemu konju ter se pogovarja ž njim: „Napij se, konjiček moj! Od svojega rodú nimam nikogar kakor Boga samega in tebe. Žal mi je, da ne poznam ne matere ne očeta. Ti si mi oče, ti si mi mati, a moja kabanica ¹⁾ mi je moj dom, bridka sablja mi je bratec in sestra. Poočim

¹⁾ plašč.

Stepan me je odgojil na svojem dvoru, da mu služim gospodarju. Ali ne morem mu služiti, ker je rekel, da nimam matere. Zatorej sem je šel iskat po svetu.“

Krčmarica posluša ta govor iz daleč in smili se jej junak.

Na jedenkrat pa prijezdi Musa, turški junak, s trideset junaki. Vže iz daleč upije, naj mu pripravi krčmarica vina. Ko prijah pred krčmo, pozdravi ga krčmarica. Ali on jo vpraša, zakaj mu ni pripravila vina. Krčmarica mu odgovori: „Vino bi ti ne dišalo, ako bi znal, kdo je v krčmi. Mlad srbski junak sedi notri, ne pije vina, kakor drugi, nego pije ga iz čaše, ki drži dvanajest litrov; pol ga popije sam, pol ga pa daje svojemu konju ter se razgovarja ž njim, da nima ne matere ne očeta, in da ga je odgojil car Stepan.“

Kadar Musa te besede čuje, reče krčmarici: „Ta je Miloš Obilić sam. Ali povej mi, kaj dela kristjan v krčmi. Ako ne pozna očeta ne matere, bodi mu oče moj topuz ¹⁾, a mati moja sablja!“

Po teh besedah se zažene vsa turška tolpa v krčmo. Musa pozdravi Miloša in Miloš mu odzdravlja. Srdito pogleda Musa mladega junaka in reče: „Kaj iščeš po svetu očeta in matere! Jaz ti ju pokažem, da se ti ne bode treba dalje klatariti okrog!“ Pri tej priči zgrabi turek svoj buzdovan ²⁾ ter hoče udariti po Milošu. Ali Miloš se ne da udariti, skoči na noge, zgrabi buzdovan, iztrga ga Musi iz roke, pa udari Turčina tako po glavi, da se takój zgrudi na tla. Zdaj potegne vseh trideset junakov svoje sablje ter planejo nad Miloša. Ali ta zgrabi za svojo britko sabljo ter poseka vsem glave. Potem odseka glavo tudi Musi, sede zopet za mizo ter pije dalje.

Ko si malo oddahne ter dobro napije, pokliče krčmarico, da bi plačal vino. Ali krčmarica toži in joče: „Nesrečnik! kaj mi pomaga, ako mi plačaš vino, pogubil si trideset junakov, zato bodo Turki pobili tebe in mene.“ Miloš skoči na noge, plača vino, sede na konja ter odjaše.

Jaha po gorah in planinah, po ravninah in planjavah ter pride srečno k carju v Prizren. Stepan se ga zeló razveseli in prav lepo pogosti, ker je bil vže slišal o njegovem junaštvu. Za nekaj dni pa popraša Miloš carja, kje ga je bil našel na planini. Ko vse poizvé, kar je vedel car sam, spravi se na pot in jaše naravnost na Šargan planino.

Prišedši na planino skoči raz konja, sname konju uzdo in ga spusti, naj se pase po travi. Sam pa sede na tla in začne piti vino iz meha, ki ga je bil prinesel s seboj. Pije vino, da se ga napije. Potem nasloni glavo na roko in zaspi, ker je bil zeló utrujen.

V tem prileti Vila Jerusavlja izpod oblakov. Videč spečega junaka, začudi se mu, spusti se na tla, zaviha mu desni rokav nazaj in ogleda roko. Na mišici najde madež in po njem spozna Miloša, katerega je bila napojila z mlekom. Veselo ga poljubi. Miloš se zbudi, zagleda Vilo in reče ves začuden: „Oj za Boga, ali je ta moja mati?“ Ali Jerusavlja mu odgovori: „Nisem tvoja mati, nego nagorkinja Vila. Napojila sem te otroka z mlekom.“

Solze se uderó Milošu po licih, ko čuje te besede, pa reče: „Oj Vila, pomati moja! Ako nisi moja mati, ali veš kdo je prava mati moja? Povsod se potikam po svetu in poprašujem po materi, ali nihče mi je ne vé povedati. Junaki se norčujejo z menoj, da ne vem, kdo je mati moja.“

¹⁾ kij (Keule). ²⁾ kij (turško orožje).

Vila mu odgovarja: „Posinek moj, Miloš Obilić! Rodom si iz Heregovine, iz rodú Popovića Nikole. Mati tvoja je žena Nikolina. Nimaš brata ne sestrice. Ostal si sirota po očetu. Ko si bil star pol leta, senjalo se je materi, naj te prinese na Šargan planino in te pusti na zeleni travi, da bi te napojile Vile z mlekom in bi postal junak. Ko se je senjalo materi takó, vstala je zjutraj zgodaj, prinesla te je na planino, položila na zeleno travo in pustila samega. A ona se je skrila za jelo, da bi videla, kdaj pride Vila k tebi. Ali dokler je gledala, nisem mogla do tebe. Priklati se pa lev na planino in raztrga tvojo mater. Ko vidimo Vile iz oblakov, da si ostal sirota, spustimo se na zemljo in jaz te vzamem v naročje ter napojim z mlekom. Zdajci pa priteče mlada žrebica, ki tudi ni imela matere. Pase se okolo tebe. Jaz ujamem žrebico, osedlam jo z bisernim sedlom, ter posadim tebe na njo. Žrebica zdirja s teboj in tako te najde car Stepan. On te ponese v Prizren; omilil si se mu in nazval te je za Miloša.“

Verno je Miloš poslušal Vilo; veselje ga obide, ko je zvedel, kdo je mati njegova, ali žalost ga tare, da je sirota. Globoko se prikloni Jerusavlji in zahvali, da mu je povedala o materi. Vila ga pa tolaži in mu obljubuje, da mu hoče pomagati povsod, kder koli mu bode pomoči treba.

Dolgo sta se razgovarjala. Jerusavlja je poznala vse srbske junake, pripovedovala mu, da so vse te junake Vile napojile z mlekom ter da imajo znamenje od istega časa, madež na desni roki, porasen z dlako, a na stegnu znamenje sablje. Čudil se je Miloš tej novici, radoveden pogledal svojo roko in našel znamenje junakovo; ravno tako tudi na nogi. „Ali ne pripoveduj,“ svari ga Vila, „nobenemu, da imaš to znamenje, in ne boj se nobenega junaka! Da pa boš poznal junake, katere smo Vile odgojile, našela ti je bom. Ti sam si jeden izmed njih; a drugi so: Zmaj-Ognjeni Vuk, Relja Bošnjaniin, Banovič Sekula, Banovič Strahinja, Ljutica Bogdan, Kraljevič Marko in carevič Stepan. Dokler bodo živeli ti junaki, vladali bodo Srbi. A kadar pride čas, da ne bode veljala več vera in zvestoba, poginilo bode srbsko carstvo.“

Še mnogo drugih reči je zvedel Miloš od svoje pomatere Vile, katerih pa drugi ljudje zvedeti ne smejo. Potem ga pelje Vila k gorskemu jezeru, kjer so bivale Vile, hčere Jerusavljinine. Bilo jih je devet, vsaka lepša od druge. Veselo pozdravljajo svojega pobrata, poljubujejo ga na lice in pogosté slavno.

Kadar se najedó in napijó, podari Miloš vsakej sestri po dvanajst, svojej materi pa sto cekinov, sede na konja in odjaše domóv v Prizren. (Dalje prih.)

— * —

Kačji studenec.

travnatej dolini, obdanej okoli in okoli s košatimi bukvami, pasli sta se čredi dveh pastirjev, katerih petje je bilo po vsej okolici znano. Iz svojih piščalk sta izvabljala rajsko-mile glasove, da se je razlegalo daleč na okoli. Ravno sta končala svoje lepo se menjajoče pesnice ter sedla v javorovo senco pri studenei, ko pride stari Milotin z gorovja k njima, da si ugasi žejo z hladno studenčnico. — „Ljubeznivo sta pela, junaka,“ reče pastirjema, „občudovaje vajino petje, obstal sem na višini in bi bil skoro pozabil na svojo žejo. Glasovi vajinih piščalk vedre srce, kakor hladé večerni vetrovi utrujene žnjice.“